

Cronologic și evenimentțial: analizează capodoperele, prezintă libreturile muzicale, tragediile sau piesele exotice, traduce inspirat din textele originale, oferă detalii despre celebrul conflict cu Carlo Gozzi și susținătorii săi, și reușește să ne transmită amărăciunea exilului parizian, unde Goldoni, „speriat de o bătrânețe neprotejată”, a crezut că își va găsi, cel puțin, confortul traiului cotidian. Extrem de impresionantă mi s-a părut povestea exilului, chiar dacă nu făcea parte dintre noutățile absolute descoperite în volum, destul de multe la număr și ele.

Diferențele și prejudecățile culturale ale parizienilor, care nu așteptau de la Goldoni decât piese exotice, scenariile de *commedia dell'arte* și, apoi, barierele lingvistice, care îl împiedicau să mânuiască vocabularul limbii franceze cu aceeași dexteritate cu care jongla cu dialectul venețian au dus la decepționarea profundă a dramaturgului, el neputându-se adapta stilului și contextului în care funcționa comunitatea teatrală pariziană. Spiritualitatea regională, la nivelul limbii care „revela umorul și aspectele comice ale comportamentului unei întregi națiuni”, de multe ori printr-un singur cuvânt de spirit, nu și-a găsit locul la Paris. Fascinația teatrală a lui Goldoni a rămas astfel fidelă pe deplin *orașului-spectacol* care a hrănit-o cu viața și cu carnavalul său. „Scriitorul italian a fost mai întâi venețian, pentru că personajele sale, risipite apoi în toată Italia, în Franța, în Europa, în lume, s-au născut în beneficul golf al Adriaticii, decorat cu minunatele biserici și palate ale dogilor, cu elegantele regate și gondole plutind pe canale”.

Ironic punct final al unui articol despre o lucrare care depășește și acest moment, sfârșind în contemporaneitate, printre Pirandello, Eduardo de Filippo, Ugo Betti...

Otilia Doroteea Borgia, *Plurivalența comicalului în teatrul lui Carlo Goldoni. Interferențe estetice spațio-temporale. Cuvânt introductiv de prof. univ. dr. George Lăzărescu*. Editura Oscar Print, București, 2002, 293 pag.

Constantin PARASCHIVESCU

O provocare de demnitate

Adevăr indiscutabil, și tulburător totuși, formulează cunoscutul ziarist Cristian Tudor Popescu în prezentarea volumului de critică teatrală al tinerei sale colege Cristina Modreanu, *Șah la regizor*, când spune: „Actorul, prin efemerul asumat al artei sale scrise pe aer, trăiește în viitor doar prin cuvintele criticului de teatru contemporan cu el”. Am verificat asta prin propria experiență de deslușire a unor mari creații din trecut, din care n-au rămas, în multe cazuri, decât cronici risipite prin periodice, superficiale sau nu, contradictorii, eliptice sau câte o notiță de can-can. Printre rânduri, dintre adjective pompoase sau epitete parodice, se înfiripă cumva câte o siluetă de fum în care licărește, uneori, jarul care a plâsmuit-o. Multe condeie neavenite altădată, multe și-acum, nepăsătoare la rostul mai adânc de martore ale vremii.

Din fericire, și martori responsabili, competenți și serioși. Mai mulți dinspre partea feminină, azi, care onorează breasla, unde în biroul secției sunt doar doi bărbați la cinci femei. Printre ele, Cristina Modreanu, „critic de teatru tânăr și serios, combinație rar întâlnită în ziua de azi”, cum o descrie tot domnul Popescu.

Cristina Modreanu

ȘAH LA REGIZOR

EDITURA FUNDATIEI CULTURALE ROMANE

Foarte serioasă și cu o pasionată aplicație spre analiza fenomenului teatral în articulațiile lui specifice și aura de fascinantă emoție când e de valoare. Cu cronici săptămânale în „Adevărul literar și artistic”, periodic în „Teatrul azi”, dânsa descifrează cu ascuțită luciditate esențele actului creator, relevă viziunile îndrăznețe, sugestiile originale, le cumpănește motivațiile și nu se sfiște să numească erorile, când sunt, cu o sinceritate de spectator frustrat în bucuria estetică meritată. „Pentru mine teatrul e o aventură”, se mărturisește criticul, „o explorare, prin intermediul propriei sensibilități, nu al măreției naturii, ci al sensurilor existenței”. În comentariile tinerei cronicare întrevăd un program de principii bine conturat, cu ținte exacte, cristalizat acum în volumul care adună cronici publicate în ultimii cinci ani „pe cap de regizor”, cum spune. Radiografiindu-le spectacolele, unele prefațate de consistente interviuri cu ei.

În patru din cinci capitole, personalitatea regizorilor vorbește atât prin ceea ce declară, iscodiți de cronicar, cât

și prin ceea ce au făcut scenic („Portret de regizor”, „Spectacole”, „Regia de mâine”, „Epilog”), unul ia în discuție „Dramaturgia românească în spectacol”, în fond, tot prin prisma regiei. Sesizând că „media spectacologică din teatrul românesc a scăzut dramatic”, se interesează „de ce s-a căscat o asemenea prăpastie între ceea ce a fost și ce a mai rămas”, de „o evaluare a posibilităților de ieșire din această comă în care se află teatrul românesc”, de criza sistemului, lupta între generații „lipsită de orice morală”, lupta tinerilor de a se afirma în condiții vitrege „cu un fel de disperare”, ia în discuție incompetența managerială, apariția unui alt public pentru care se cuvine „alt tip de scriitură” și, în legătură cu asta, observă pertinent că „atâtea adevăruri simple – cum ar fi acela că oamenii au nevoie să se recunoască în ceea ce văd pe scenă – sunt interpretate unilateral, fragmentar, citite cu ochelari de cal” în dramaturgie. Chestiuni vitale pentru arta teatrului românesc, care o afectează, o dor, le pronunță răspicat, cu seriozitate și franchețe. Și chiar dacă nu-i împărtășești uneori o opinie generală (de „comă”, de pildă) sau particulară despre un spectacol (caz rar), nu poți să nu remarci interesul statornic pentru evoluția fenomenului, cunoașterea lui dinăuntru (asistă la repetiții), informația bogată și criteriile ferme. Ai zice că e o luciditate rece, distantă uneori, dar se dezvăluie prin mărturisiri de sensibilitate care dezminț aparența, cu „o hartă a subiectivității mele”. În ce mă privește, i-am admirat cu emoție exemplara destăinuire de voce reprezentativă a generației: „Pe locul doi după nașterea unui copil cred că este apariția pe lume, adică în conștiința publică, a unui tânăr artist”. Și tânăr critic, dacă permiteți.

„Șah la regizor” e o provocare de demnitate a criticului bănuțit că se preface numai că vede piesele de pe tabla de șah a creației. Atenție, deci, „mezanplași”!